

РОЗДІЛ II

Економіка й управління національним господарством

УДК 332.2 (477)

Юрій Варварук – аспірант кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Передумови інноваційного розвитку аграрного сектору в контексті євроінтеграційних процесів

У статті розглянуто необхідність інноваційного вектора розвитку аграрного сектору крізь призму економічних індикаторів продуктивності праці, динаміки зовнішньої торгівлі, обсягу посівних площ та врожайності. На основі цього визначено соціальну, економічну й технологічну передумови інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України.

Ключові слова: аграрний сектор, сільське господарство, інновації, євроінтеграція, інноваційний розвиток аграрного сектору.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аграрна галузь має пріоритетне значення для української економіки в сучасних реаліях, передусім, через те, що складає найбільшу частку в структурі вітчизняного експорту товарів. Це стало можливим не в останню чергу завдяки перспективам, які отримав український аграрний сектор від уведення в дію Угоди про асоціацію з ЄС (далі – УАЄС), а також набуття чинності Повної та всеохоплюючої Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Безумовно, євроінтеграційні процеси не є єдиним фактором, що зумовив сучасне зростання ролі аграрного сектору у вітчизняній економіці, адже цей процес відбувався в умовах скорочення обсягів експорту продукції металургійного комплексу та загальної стагнації вітчизняної економіки, викликані складними політико-економічними умовами.

Водночас сировинний характер вітчизняного аграрного експорту як до країн ЄС зокрема, так і в цілому, в умовах ринкової економіки не лише знижує конкурентоспроможність української сільгосппродукції на європейському та світовому ринках у довгостроковій перспективі, а й деструктивно впливає на економічний розвиток держави загалом. Відтак, на нашу думку, ключовим завданням, що стоїть перед аграрним сектором економіки України, є, насамперед, відхід від продукції первинної обробки до виробництва сільгосппродукції із доданою вартістю. Такий сценарій можливий лише за переходу від екстенсивного до інноваційного вектора розвитку аграрного сектору України.

Головна перевага, яку відкриває для вітчизняного аграрного сектору Зона вільної торгівлі з ЄС, полягає, передусім, у лібералізації торговельних відносин, а відтак спонукає сільгоспвиробників шукати ефективних способів модернізації виробництва аграрної продукції. Використання інноваційних механізмів розвитку аграрного сектору дасть змогу повною мірою використати його значний економічний потенціал. Крім того, досвід європейських країн підтверджує той факт, що аграрний сектор може стати рушієм національної економіки. Саме інноваційні механізми сільгоспвиробництва уможливають зміцнення його конкурентоспроможності й таким чином зумовлюють необхідність їх ґрунтовного дослідження та перспектив імплементації в аграрному секторі економіки України.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Аналіз друкованих джерел дає підставу дійти висновку, що проблематику інноваційного розвитку аграрного сектору розглянуто в ґрунтовних наукових дослід-

женнях Т. Зінчук, П. Саблука, С. Кваши, Н. Левченко, І. Сурай та інших вітчизняних науковців. Водночас, оскільки в контексті євроінтеграції аграрний сектор отримує перспективний ринок збуту та переваги лібералізації торгівлі, дослідження інноваційного процесу в сільському господарстві вимагає окреслення передумов його розвитку, що, власне, і складає об'єкт нашого дослідження.

Мета й завдання статті. Мета роботи – практичне обґрунтування передумов інноваційного шляху розвитку аграрного сектору на основі аналізу низки економічних показників. У контексті цього дослідження потрібно виконати такі **завдання**: дослідити динаміку продуктивності праці в сільському господарстві та структуру зовнішньої торгівлі аграрною продукцією; проаналізувати динаміку зміни обсягу посівних площ і рівня врожайності в аграрному секторі; порівняти умови розвитку аграрного сектору з досвідом країн ЄС; сформулювати систему передумов інноваційного розвитку аграрної галузі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Стратегічне значення аграрного сектору для економіки України підтверджує зростання його частки у ВВП країни. Якщо у 2015 р. сільськогосподарське виробництво забезпечило 9,7 % ВВП, то у 2016 р. цей показник зріс до 11,63 % [7]. В умовах зростаючого значення сільського господарства для економіки України все більш актуальним стає його інноваційний розвиток, що дасть змогу повною мірою скористатися вітчизняним сільгоспвиробникам перевагами торговельної лібералізації в межах дії Зони вільної торгівлі з ЄС.

У процесі оцінки ефективності аграрного виробництва оцінюється людський фактор, що виражається через показник продуктивності праці. Значення цього індикатора для конкурентоспроможності виробництва обґрунтовує автор теорії конкурентних переваг М. Портер. Так, розглядаючи феномен перетворення Ізраїлю в успішного сільгоспвиробника регіону, відомий економіст робить висновок про пріоритетність продуктивного використання конкурентних переваг над безпосереднім визначенням факторів розвитку [2, с. 45]. Фактично йдеться про пріоритет якісних параметрів над кількісними, і саме це може продемонструвати показник продуктивності праці. Він позначає співвідношення валової продукції сільського господарства до зайнятої в ньому середньої кількості працюючих.

За даними рис. 1.1. можна помітити стрибкоподібну тенденцію до зростання продуктивності праці в сільському господарстві загалом із періодами незначного спаду у 2012 та 2015 рр. на 3,39 й 1,95 % відповідно.

Цікаво, що характер динаміки продуктивності праці відрізняється в рослинництві та тваринництві. Остання галузь характеризується сталим зростанням продуктивності праці в сільському господарстві, на противагу рослинництву, що повторює загальний тренд фрагментарного скорочення продуктивності.

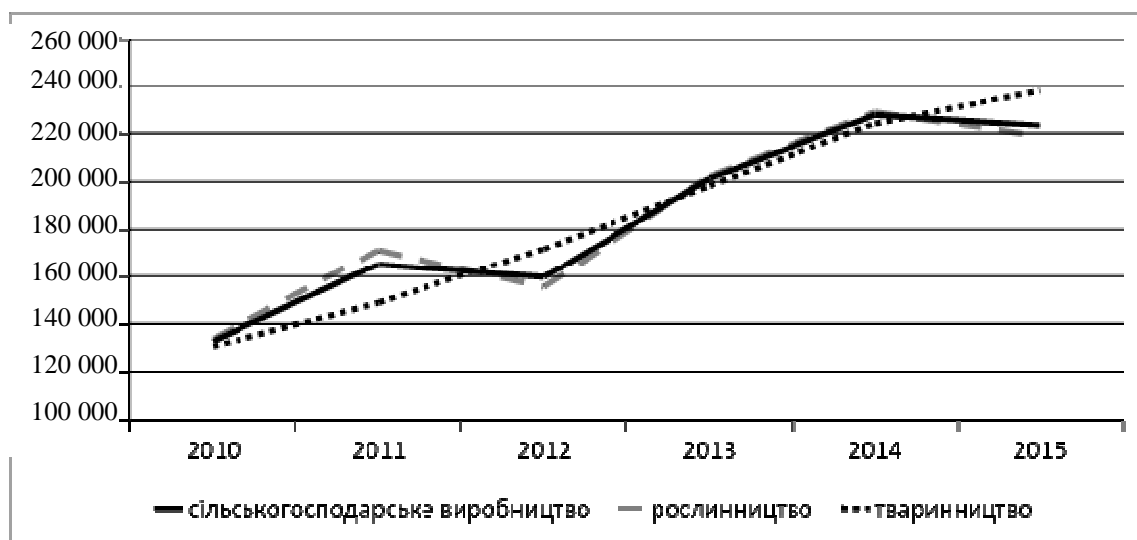

Рис. 1.1. Динаміка рівня продуктивності сільського господарства в Україні, 1990–2015 рр. на 1-го зайнятого в сільськогосподарському виробництві в постійних цінах 2010 р.; грн

Складено автором за даними [7].

Показники продуктивності праці в країнах ЄС, порівняно з аграрним сектором України, відрізняються на користь останніх. Водночас статистика Генерального директорату сільського господарства та розвитку сільських територій ЄС станом на 2013 р. свідчить про суттєвий розрив у показниках продуктивності праці між старими й новими членами Євросоюзу. Перші демонструють один із найнижчих рівнів продуктивності праці в ЄС. Так, у Латвії, Болгарії, Польщі та Румунії індикатор продуктивності праці аграрного сектору коливався в межах 3500–4000 євро на одного зайнятого в сільському господарстві. Водночас найбільші показники продуктивності праці наявні в країнах групи ЄС-12: Франції, Нідерландах, Бельгії та Данії. Рівень продуктивності праці тут становить від 36 894 до 53 735 євро на одного зайнятого, що в 1015 разів перевищує показники нових держав-членів ЄС [10].

Зауважимо, що, порівнюючи ці показники зі статистикою продуктивності праці в Україні, потрібно врахувати факт різкої зміни валютного курсу. Згідно з даними рис. 1, якщо у 2013 р. рівень продуктивності праці становив 198 158 грн на одного зайнятого, тобто 17 614 євро, то у 2015 р. цей показник зріс у гривневому еквіваленті (223 309 грн), проте в євро знизився до 7619. Незважаючи на падіння у 2,05 раза у валютному вираженні, рівень продуктивності праці в аграрній галузі України в цілому вищий від аналогічних показників Словаччини, Португалії, Угорщини й Литви.

Варто також урахувати, що, на думку деяких учених, високий рівень продуктивності праці в європейських країнах зумовлений значно вищими цінами на сільськогосподарську продукцію, ніж в Україні, а лідируюча позиція щодо продуктивності сільськогосподарської праці в США досягнута за рахунок найбільш сприятливих природно-кліматичних умов ведення сільського господарства. Також на продуктивність праці, безумовно, впливає й технологічний фактор застарілої матеріально-технічної бази. Проте, як відзначає О. Васильєва, низька продуктивність праці може бути зумовлена також використанням недосконалих систем мотивації праці, відсутністю гідних її умов та відпочинку персоналу аграрних підприємств, а також недостатньо розвиненою інфраструктурою сільської місцевості [1, с. 71]. Зазначені чинники не лише знижують продуктивність праці, але і якість сільськогосподарської продукції. При цьому варто згадати, що саме розвиток сільських територій є одним із чотирьох ключових пріоритетів Спільної аграрної політики ЄС на 2013–2020 рр. [6, с. 92].

Отже, можемо виділити першу передумову інноваційного розвитку сільського господарства – *соціальну*. Вона передбачає впровадження таких інноваційних механізмів у сільське господарство, які б дали змогу реалізовувати сталий розвиток сільських територій та інфраструктуру сільськогосподарських підприємств, тим самим підвищуючи продуктивність праці в аграрному секторі й збільшуючи його конкурентні переваги.

Виокремлення передумов інноваційного розвитку аграрного сектору не може здійснюватися без урахування загальної кон'юнктури аграрного ринку України. Зокрема, аналіз зовнішньої торгівлі аграрною продукцією в розрізі кількох останніх років сприяє визначенню об'єктивної картини стану вітчизняного аграрного сектору в сучасних умовах та оцінці того, наскільки змінилися пріоритети сільгоспвиробників під дією процесів євроінтеграції.

Усього в аграрному секторі України виділяють 24 товарні позиції за УКТ ЗЕД, які класифікуються на чотири групи товарів: живі тварини та продукти тваринного походження; продукти рослинного походження; жири й олії рослинного та тваринного походження й готові харчові продукти. Розглянувши динаміку зовнішньої торгівлі аграрною продукцією за групами товарів, представлену в табл. 1, чітко простежуємо кілька тенденцій.

По-перше, вітчизняний аграрний експорт концентрується, передусім, на сировинній групі продуктів рослинного походження, частка якої складає 53,09 % у 2016 р. Середніми є частки груп жирів й олій і готових харчових продуктів (24,2 та 16,07 % відповідно). При цьому остання група складає близько половини всього імпорту сільгосппродукції (46,18 %). Ці дані підтверджують тезу про спрямованість аграрного експорту на необробленій продукції. Товари з низьким ступенем переробки також у значному обсязі імпортуються в аграрний сектор, однак перевага у ввезенні товарів належить продукції з доданою вартістю, тобто готовим харчовим продуктам.

Цю тезу в ґрунтовному дослідженні інноваційного розвитку аграрного сектору підтверджує й Г. Павлова. Зокрема, науковець акцентує увагу на кореляції розвитку аграрного сектору та зростання ВВП, при цьому відзначаючи, що сировинна орієнтація вітчизняної економіки й аграрного сектору, зокрема, є головним стримувальним фактором системного економічного розвитку [5, с. 61].

Таблиця 1

**Динаміка зовнішньої торгівлі аграрною продукцією з країнами ЄС у 2012–2016 рр.
за групами товарів, млн дол. США**

Рік	Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	I. Живі тварини; продукти тваринного походження	II. Продукти рослинного походження	III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	IV. Готові харчові продукти
2016	Експорт	775,2	8 095,20	3 962,90	2 450,80
2015		823,4	7 971,40	3 299,80	2 468,40
2014		1 014,50	8 736,10	3 822,00	3 096,30
2013		1 084,10	8 875,90	3 507,10	3 557,20
2012		961,3	9 213,90	4 211,50	3 493,90
2016	Імпорт	626,3	1 284,60	245,9	1 733,00
2015		548,2	1 146,20	182,4	1 607,80
2014		1 124,10	2 031,60	301,7	2 601,70
2013		1 892,10	2 669,70	403,2	3 218,80
2012		1 718,40	2 429,60	406,3	2 965,40

Складено за [7].

По-друге, динаміка зовнішньої торгівлі свідчить, що, попри загальне падіння обсягів експорту у 2015 р., протягом терміну дії УАЕС та ЗВТ усі товарні групи, окрім продуктів тваринного походження, продемонстрували позитивну динаміку. Так, за даними 2016 р., загальна вартість експорту продуктів рослинного походження збільшилася до 8,09 млрд, що становить 1,55 %, а частка групи жирів й олій рослинного та тваринного походження зросла аж на 20,1 %.

Що ж до імпорту аграрної продукції, то можна виділити дві хвилі його зростання – у 2013 та 2016 рр. При цьому за останні п'ять років вартість імпорту за всіма групами зменшилася майже наполовину, а обсяги ввезення продуктів тваринного походження скоротилися майже втричі, порівняно з 2012 р. Певною мірою на такі показники вплинула втрата з 2014 р. частини ринків імпорту продукції, проте вбачаємо в цьому позитивні тенденції та можемо припустити, що аграрне виробництво протягом останніх трьох років стало більш орієнтованим на внутрішній ринок.

Із вищенаведеного аналізу випливає друга, не менш важлива передумова інноваційного розвитку в сільському господарстві – *економічна*, що виявляється в пріоритеті розвитку галузей, які виробляють товари з високою доданою вартістю, що дає змогу посилити конкурентоспроможність національної продукції на світовому аграрному ринку.

Очевидно, що локомотивом розвитку вітчизняного аграрного сектору є галузь рослинництва, яка включає головні статті товарного експорту агропродукції – соняшникову олію, кукурудзу та пшеницю. На кількість і якість зібраної продукції рослинництва впливає низка факторів, серед яких – загальний обсяг посівних площ і їх середня врожайність. Динаміку їх зміни відображено в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка зміни обсягу посівних площ та середньої врожайності основних сільськогосподарських культур в Україні, 2010–2015 рр.

Рік	Усього посівних площ, тис. га	Середня урожайність, ц з 1 га площі збирання
2010	22 033	125,38
2011	22 932	156,28
2012	23 035	163,74
2013	23 412	164,12
2014	22 200	184,82
2015	21 812	173,14

Складено за [7].

На нашу думку, тенденцію до скорочення сукупного обсягу посівних площ після 2014 р. можна пояснити виключенням зі статистичних даних тимчасово окупованих територій України, через що показник обсягу сільгоспугідь у 2015 р. не вийшов навіть на рівень п'ятирічної давнини. При цьому середня врожайність основних сільгоспкультур демонструє стійку тенденцію до зростання, і навіть при падінні на 6,31 % у 2015 р. урожайність сільгоспкультур залишається вищою, ніж до 2014 р. Це свідчить, що вітчизняні аграрії намагаються підвищити ефективність використання ресурсів (у цьому випадку – посівних площ) в умовах зменшення їх обсягу.

Ретроспективний аналіз зміни обсягу посівних площ у розрізі окремих сільгоспкультур, проведений Т. Я. Іваненко, свідчить, що протягом останніх п'яти років українські аграрії зосередилися, передусім, на виробництві олійних та зернових культур, що супроводжувалося скороченням виробництва певних технічних культур (цукрових буряків) або збереження обсягів посівних площ цих культур на відносно стабільному рівні (картопля й овочі). Водночас на тлі суттєвого зростання рівня врожайності технічних культур показник залишався практично незмінним у виробництві зернових та олійних культур [3, с. 67].

При комплексному розгляді розвитку аграрного сектору важливо, окрім посівних площ, ураховувати й площу ріллі. Так, згідно з даними Держгеокадастру, станом на 2016 р. у земельному фонді України нараховувалося 42 726,4 тис. га сільськогосподарських угідь, що становили 70,8 % загальної площі території України, із них площа ріллі становить 53,9 %. У країнах ЄС аналогічний показник складає 60 %, проте в окремих країнах (Фінляндія, Франція) досягає рівня 91–98 % [8]. При цьому, як зауважує Л. Шавалюк, ефективність функціонування аграрного сектору залежить і від співвідношення кількості сільгоспугідь та кількості зайнятого населення в сільському господарстві. Зокрема, якщо наприкінці 2013 р. в аграрному виробництві зайнято понад 3,5 млн людей, на яких припадає 41,5 млн га сільгоспугідь (32,5 млн га ріллі), то в США в аналогічний період – 2,2 млн осіб та 407,7 млн га сільгоспугідь (153,9 млн га ріллі) відповідно [4].

На нашу думку, дозволити меншій кількості зайнятого населення використовувати більше сільськогосподарських угідь може, передусім, модернізація виробництва впровадженням інноваційних механізмів в аграрному секторі. Звідси випливає третя передумова пріоритетності інноваційного розвитку – *технологічна*, під якою розуміємо необхідність імплементації новітніх методів вирощування та зберігання олійних і зернових культур й оновлення застарілої матеріально-технічної бази сільського господарства. Наприклад, згідно з розрахунками В. Ткачука, використання високоякісного насіння кращого нового сорту дає змогу отримати додатково 8–10 ц зерна з одного гектара при однакових технологічних витратах [9].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Система передумов інноваційного розвитку аграрного сектору охоплює три взаємопов'язані елементи: соціальний, економічний і технологічний. Їх обґрунтування підтвердило пріоритет інноваційного вектора у виробництві агропродукції, а перспективи подальшого дослідження охоплюватимуть дослідження впливу вищенаведених передумов на чинні результати інноваційного розвитку аграрного сектору.

Джерела та література

1. Васильєва О. О. Продуктивність праці в сільському господарстві: фактори та шляхи підвищення [Електронний ресурс] / О. О. Васильєва // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 1. – С. 70–75. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2014_1_15
2. Вдовенко Н. М. Теоретична сутність формування передумов забезпечення продовольчої безпеки на основі інноваційного розвитку аграрного сектора [Електронний ресурс] / Н. М. Вдовенко // Экономика Крыма. – 2013. – № 2. – С. 42–46. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econkr_2013_2_10
3. Іваненко Т. Я. Напрями розвитку зерновиробництва на інноваційній основі [Електронний ресурс] / Т. Я. Іваненко, О. М. Лаврова, Ю. О. Чиж // Экономика та суспільство : електрон. журн. – 2016. – № 6. – С. 6570. – Режим доступу : <http://economyandsociety.in.ua/journal-6/13-stati-6/427-ivanenko-t-ya-lavrova-o-m-chizh-yu-o>
4. Шавалюк Л. АПК: хвороби зростання / Л. Шавалюк // Український тиждень. – 2015. – 2–9 липня. – № 27 (399).
5. Павлова Г. Є. Інноваційний розвиток аграрного сектора національної економіки: теоретичні засади, методологія, механізми управління : монографія / Г. Є. Павлова. – Київ : ТОВ ДКС Центр, 2015. – 354 с.
6. Попова О. Л. Нові пріоритети Спільної аграрної політики ЄС на 2014–2020 роки: стратегічні орієнтири для розвитку агросфери України / О. Л. Попова // Экономика АПК. – 2013. – № 12 – С. 89–96.

7. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>
8. Сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://land.gov.ua/info/zemelnyi-fond-ukrainy-stanom-na-1-sichnia-2016-roku-ta-dynamika-ioho-zmin-u-porivnianni-z-danymy-na-1-sichnia-2015-roku/>
9. Ткачук В. І. Інновації як фактор підвищення ефективності виробництва зерна [Електронний ресурс] / В. І. Ткачук // Ефективна економіка : електрон. журн. – 2014. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2727>.
10. Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2013 // European Communities Commission: Directorate-General for Agriculture and Rural Development [Electronic resource]. – Mode of access : https://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development_en.

References

1. Vasylieva O. O. (2014). Produktyvnist pratsi v silskomu hospodarstvi: faktory ta shliakhy pidvyshchennia [Labor productivity in agriculture: factors and ways of improvement]. Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky). – Academic papers collection of Tavria State Agrotechnological University (economics), Vol. 1, 70–75. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdau_2014_1_15 [in Ukrainian].
2. Vdovenko N. M. (2013). Teoretychna sutnist formuvannia peredumov zabezpechennia prodovolchoi bezpeky na osnovi innovatsiinoho rozvytku ahrarnoho sektora [Theoretical essence of prerequisites for providing food security on the basis of agricultural sector innovative development]. Ekonomika Kryma – Economy of Crimea, Vol. 2, 42–46. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econkr_2013_2_10 [in Ukrainian].
3. Ivanenko T. Ia. Lavrova O. M., Chizh Yu. O. (2016). Napriamy rozvytku zernovyrobnytstva na innovatsiinii osnovi [Areas of grain production development within innovation basis]. Ekonomika ta suspilstvo. – Economics and society, Vol. 6, 65–70. Retrieved from <http://economyandsociety.in.ua/journal-6/13-stat-6/427-ivanenko-t-ya-lavrova-o-m-chizh-yu-o> [in Ukrainian].
4. L. Shavaliuk. (2015). APK: khvoroby zrostannia [Agro-industrial complex: growth disease]. Ukrainskyi tyzhden – Ukrainian week, Vol. 27(399) [in Ukrainian].
5. Pavlova H.Ie. (2015). Innovatsiinyi rozvytok ahrarnoho sektora natsionalnoi ekonomiky: teoretychni zasady, metodolohiia, mekhanizmy upravlinnia [Innovative development of the agrarian sector of the national economy: theoretic basis, methodology, management mechanisms]. Kyiv : DKS Tsentr [in Ukrainian].
6. Popova O. L. (2013). Novi priorityty Spilnoi ahrarnoi polityky YeS na 2014–2020 roky: stratehichni oriientyry dlia rozvytku ahrosfery Ukrainy [New priorities of the EU Common Agricultural Policy for 2014–2020: strategy milestones for Ukrainian agriculture development]. Ekonomika APK – Economy of the agroindustrial complex, Vol. 12, 89–96 [in Ukrainian].
7. Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Website of the State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
8. Sait Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z pytan heodezii, kartohrafii ta kadastru [Website of the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre]. (n.d.). land.gov.ua. Retrieved from <http://land.gov.ua/info/zemelnyi-fond-ukrainy-stanom-na-1-sichnia-2016-roku-ta-dynamika-ioho-zmin-u-porivnianni-z-danymy-na-1-sichnia-2015-roku/> [in Ukrainian].
9. Tkachuk V. I. (2014). Innovatsii yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti vyrobnytstva zerna [Innovations as a factor of efficiency enhancement for grain production]. Efektyvna ekonomika: elektronnyi zhurnal – Effective economy: electronic journal, Vol. 2. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2727> [in Ukrainian].
10. European Communities Commission. (2013). Rural Development in the European Union: Statistical and Economic Information Report 2013. European Communities Commission: Directorate-General for Agriculture and Rural Development. Office for Official Publications of the European Communities, 383 pp.

Юрій Варварук. Предпосылки инновационного развития аграрного сектора в контексте евроинтеграционных процессов. В статье рассмотрена необходимость инновационного вектора развития аграрного сектора сквозь призму ряда экономических индикаторов. Обосновываются приоритет и преимущества инновационного развития аграрного сектора. Определяется роль уровня производительности труда в инновационном развитии сельского хозяйства на основе сравнения с аналогичными показателями европейских стран. Проанализирована динамика внешней торговли аграрной продукцией за последние пять лет и определены причины, повлиявшие на ее изменение. Рассматривается влияние показателей объема посевных площадей и урожайности на эффективность сельского хозяйства. На основе этого сформирована система предпосылок инновационного развития аграрного сектора экономики Украины, которая состоит из социальной, экономической и технологической составных.

Ключевые слова: аграрный сектор, сельское хозяйство, инновации, евроинтеграция, инновационное развитие аграрного сектора.

Yurii Varvaruk. Prerequisites for Agricultural Sector Innovative Development in the Context of European Integration Processes. The article considers the necessity of an innovative development in the agricultural sector within a number of economic indicators. The priority and advantages of innovative development in the agricultural sector are proved. The role of the labor productivity in the agriculture innovative development is determined basing on comparison with the similar indicators of European countries. The dynamics of foreign trade in agrarian products over the past five years has been analyzed and the reasons affecting its change have been determined. The influence of the total crop area and crop yield indicators on the agricultural efficiency is determined. Therefore a system of prerequisites for the innovative development of the Ukrainian agrarian sector is formed. It comprises the social, economic and technological components.

Key words: agricultural sector, agriculture, innovations, European integration, innovative development of the agricultural sector.

Стаття надійшла до редакції 31.05.2017 р.

УДК 330.3:65.012.8:341/655

Andrej Syschuk – Ph. D. in Economics, professor of international economic relations and project management of Lesya Ukrainka EUNU;

Nataliya Pavliha – Ph. D. in Economics, professor, head of International Economic Relations and Project Management Department of Lesya Ukrainka EUNU;

Olga Teteruk – first-year student of Master specialty «International Economic Relations» of Lesya Ukrainka EUNU

The Mechanism of International Economic Sanctions Influence on the National Economy (Example of Russian Federation)

In the article the concept of international economic sanctions is explained; the historical practice of international economic sanctions and effective enforcement criteria are considered; areas, stages, and effects of international economic sanctions against the Russian Federation are defined; prospects of a national economy in the sanctions regime are investigated.

Key words: international economic sanctions, Russian Federation, international economic relations.

Formulation of Scientific Problem and its Significance. Previous historical practice of international relations leading actors indicates the predominance in their arsenal of military-strategic influence on the opponent. However, the globalization of the world economic ties caused an increasing role of economic influence mechanisms – the use of international economic sanctions, designed to correct the actions (policy) of a state or a group of states in the interests of international security. Their research is a relevant analysis sphere of modern international economic relations.

Analysis of this Problem Research. The nature of international economic sanctions is comprehensively studied in works of foreign experts, including Y. Haltunh, J. Blanchard, C. Portela, P. Vallenstine, G. Hafbauer, M. Ninchich, J. Lindsay, N. Dixie etc. Among the wide range of research centers that carry out research on the effectiveness of economic sanctions, an important place belongs to Peter G. Peterson Institute For International Economics [1, p. 128]. Theoretical analysis of international sanctions implemented by the domestic scientists such as Y. Sedlyar, K. Manuyilova, N. Tuvakova, O. Korytska, O. Sharov et al. However, despite a thorough study of some aspects of this problem, the effectiveness of the international economic sanctions influence on the national economy is not fully studied. At present, in terms of aggravation of Ukrainian-Russian confrontation in its bilateral and multilateral dimensions, the issue of the content and consequences of the international economic sanctions mechanism, the sanctional mechanism's role in the relations among countries require an in-depth study.

The Purpose of the Article is to analyze the theoretical and practical aspects of the mechanism of direct and reverse effect of international economic sanctions on the national economy as the object of